

Partienes syn på skolepolitikk

Av Mats Kirkebirkeland, rådgiver i Civita

Innledning

Civita har tidligere utgitt et notat som analyserer partienes syn på næringsliv og velferd langs offentlig/privat-aksen. I notatet konkluderer Aslak Versto Storsletten, rådgiver i Civita, med at skillelinjene mellom de to politiske blokkene på disse områdene er større og mer tydelige enn på lenge, og at det virker til å være stor politisk uenighet om retning og virkemiddelbruk.¹

Et annet politisk område hvor det er grunnleggende ideologiske og praktisk-politiske forskjeller mellom blokkene, er i skole- og utdanningspolitikken.

I en undersøkelse gjort av Norstat, på oppdrag for Aftenposten, i april 2021, ble et representativt utvalg av befolkningen fra hele landet spurt om hvilke to saker som er viktigst for dem i årets

stortingsvalg. Her kommer «skole og utdanning» på femteplass, valgt av 17 prosent. Dette er en nedgang på 11 prosentpoeng fra kommunevalget i 2019. Noe av forskjellen kan kanskje forklares med at det er forskjeller i velgernes preferanser mellom et stortingsvalg og et kommunevalg.²

Nedgangen i andelen som mener at skole og utdanning er viktigste sak, har vært en vedvarende trend siden stortingsvalget i 2001. Ifølge velgerundersøkelsen i 2017, gjennomført av Institutt for samfunnsforskning (ISF), hvor velgerne kan trekke ut de to viktigste sakene, har andelen som trekker frem skole og utdanning falt kontinuerlig, fra 34 prosent i 2001 til 21 prosent i 2017.³

Velgerundersøkelsen for 2017 viser at det er ganske store forskjeller mellom partienes velgere i hvorvidt skole og utdanning trekkes frem som en viktig sak. Skole og utdanning er viktigst for velgerne til Venstre (38), SV (32), Høyre (28) og Arbeiderpartiet (26), mens saken ikke er spesielt viktig for velgerne til Rødt (4), FrP (5) og Senterpartiet (10). Blant partienes egne velgere er det særlig Høyre (84) og Arbeiderpartiet (78), og i noen grad SV (64), som trekker frem eget partis politikk som best når det gjelder skole.

I den nevnte Norstat-undersøkelsen finner man en viss forskjell i synet på betydningen av skole og utdanning når man deler inn etter kjønn, alder og inntekt. Kvinner er noe mer opptatt av skole og utdanning enn menn er, mens unge – kanskje naturlig nok – er mer opptatt av utdanning enn eldre. Andelen som er opptatt av skolepolitikk, er også sterkt økende med velgernes inntekt.

Dette notatet skal undersøke om det er store forskjeller mellom de politiske partiene og de to politiske blokkene, dvs. Rødt, SV, MDG, Sp og Ap på den ene siden, og Høyre, FrP, V og KrF på den andre. På hvilke områder innenfor skole- og utdanningspolitikken er det mest uenighet? Dersom vi får en ny regjering – i en eller annen konstellasjon – hvilke endringer innenfor skole- og utdanningspolitikken kan vi forvente? Og hva blir eventuelt nytt, dersom de borgerlige partiene beholder flertallet?

Analysen i dette notatet baserer seg på partienes partiprogrammer for stortingsperioden 2021–2025. Notatet tar for seg politikken, slik den uttrykkes i programmene. Der det ikke er brukt direkte sitater fra programmene, er politikken forsøkt beskrevet på en måte som gjengir programmene mest mulig presist. Analysen for hvert parti er inndelt i like kategorier og temaer. Men ikke alle programpunkter og momenter omkring skole- og utdanningspolitikk er med i analysen. Punkter som omhandler prinsipielle spørsmål, ideologiske problemstillinger og reformforslag er særlig trukket frem.

Fremskrittspartiet (FrP)⁴

FrP, overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Innledningsvis i skolekapittelet står det at «Fremskrittspartiet vil føre en kunnskapsbasert skolepolitikk», hvor «Norge må ha en målsetting om å skape en skole i verdenstoppen, der den enkelte elevs evner og muligheter ivaretas». Videre understreker partiet at «det offentlige skal ha ansvaret for finansiering av utdanningssystemet, men den enkelte elev og dennes familie skal fritt kunne velge skole selv.»

FrP ønsker (mer) fleksibilitet i skole og utdanningssystemet. Det må for eksempel være opp til den enkelte skole å bestemme om lekser, leksehjelp og skolemat.

FrP trekker frem behovet for «tettere bånd mellom skole og arbeidsliv», og mener blant annet at det bør være slik at «utdanningsinstitusjonene i større grad tar hensyn til arbeidslivets og arbeidsmarkedets behov.»

FrP om skolefritidsordning

Fremskrittspartiet nevner ikke skolefritidsordningen i sitt stortings-program.

FrP om styring av skolen

Partiet er positive til tester og målstyring i skolen, men understreker likevel at «skolen må i større grad målstyres, og ikke detaljstyres». I programmet står det «at nasjonale prøver brukes i dag som et godt verktøy for å måle hver enkelt elevs utvikling, og er avgjørende for at læreren og skoleeier skal kunne måle fremgang og kvalitet.» Videre skriver partiet at nasjonale prøver er «et svært nyttig verktøy for å måle hvilke kompetansemål som er oppnådd, og for å sikre at riktige pedagogiske virkemidler blir satt inn».

FrP mener at «en god skole ikke skapes uten en tydelig, anerkjent ledelse.» Derfor skal skoleledere gjøres ansvarlige for de resultater som oppnås.

FrP er det eneste partiet som understreker behovet for at «læreplanverket er partipolitisk nøytralt, og at det formidles på en objektiv og politisk nøytral måte, slik at elevene skal lære å tenke selv og innta egne standpunkt.»

FrP om private friskoler

Fremskrittspartiet har et svært positivt syn på private friskoler, og peker på at «private skoler er en viktig del av et mangfoldig og variert skole-Norge, og bidrar til å sikre valgfrihet.»

Av konkrete forslag på området ønsker partiet «en fri etableringsrett for private skoler, forutsatt at kvalitetskrav oppfylles og forutsatt at etableringen ikke er til hinder for god integrering.» Partiet vil også ha et «finansieringssystem som likebehandler offentlige og private skoler», forutsatt at gratisprinsippet for elever og studenter opprettholdes.»

FrP om kultur og kristendom i skolen

I programmet understreker FrP at «elevene skal ha kjennskap til norsk og vestlig kultur, språk og historie», hvor «den kristne og humanistiske arven skal stå i en særstilling.» Partiet understreker også at «kristendom og kristen kulturarv skal ha en sentral plass i både religions-, livssyns- og etikkfaget (KRLE) og formålsparagrafen», hvor «skoleeier skal ha frihet til å trekke vår kristne kulturarv inn i skolehverdagen og det skal være obligatorisk å arrangere skolegudstjenester», dog med mulighet for å søke fritak fra å delta.

FrP nevner også flere forslag rundt temaet kultur, religion og integrering. Det ønsker å «opprett- holde forbudet mot heldekkende plagg på alle undervisningsinstitusjoner», «innføre forbud mot

hijab på barnetrinnet», «kjempe imot kjønnsdelt undervisning» og «innføre plikt for kommunene til å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart».

FrP om elevers rettigheter

Fremskrittspartiet vil innføre en rekke nye rettigheter til elevene. Partiet vil innføre fleksibel skolestartsalder, fritt skolevalg (også på grunnskolen og over hele landet, og på tvers av fylkene, ved VGS). Partiet ønsker også åpenhet rundt skolens resultater.

FrP går videre inn for valgfritt sidemål i ungdomsskolen og videregående skole, anonym retting av heldagsprøver, videofilming av muntlig eksamen, og partiet er for å gi elevene mulighet til å evaluere lærerne. Partiet vil også øke borteboerstipendiet og utstyrsstipendiet for elever i VGS.

Som eneste parti mener FrP at man må ha bestått grunnskolen (minimum karakter 2 i alle fag) for å starte med videregående opplæring. Dette betyr at partiet ønsker å fjerne ungdomsretten.⁵ Riktignok ønsker partiet at «elever med lavere karakterer skal gis mulighet til å forbedre disse gjennom å ta eksamener om igjen, og til å ta forkurs før de begynner på vgs.»

FrP om læreren

Fremskrittspartiet trekker frem styrking av læreryrkets status som et av de viktigste virkemidlene for å få flere gode lærere. De skriver blant annet at «målet skal ikke være at en lærer kan litt om alt, men at læreren skal være dyktig med faglig tyngde innenfor sine felt.»

Partiet ønsker «at lærerne skal ha rett og plikt til etter- og videreutdanning» og «at opptak til lærerutdanningen kan skje gjennom intervjuprosesser.» Partiet ønsker å redusere byråkratiet i skolen og peker på at «lærerens hovedoppgave er å være lærer, ikke byråkrat». «Skolen må derfor ha et apparat til å behandle rapportering, spesialoppfølging og merkantile oppgaver.»

Som eneste parti, vil FrP redusere stillingsvernet i skolen. Partiet trekker også frem muligheten for lærere til å forsvare seg mot angrep fra elever.

FrP om grunnskole

FrP ønsker ingen enhetsskole.⁶ Samtidig ønsker partiet i sterkere grad å vektlegge basisfagene (norsk, engelsk, matematikk, naturfag og IKT), samt «en forståelse av det norske samfunnet og norske verdier.» Partiet er også positivt til fleksibel skolestart.

FrP om videregående opplæring

FrP ønsker å gjøre videregående opplæring mer fleksibel. Partiet skriver også at «utdannings-tilbudet i størst mulig grad bør gjenspeile det forventede behovet i samfunnet», og trekker frem «muligheten for å strekke utdanningsløpet, ved å kombinere arbeid og utdanning i større grad enn i dag».

FrP vil, som allerede nevnt over, «sikre fritt skolevalg i hele landet, også over fylkesgrensene.» Partiet vil også «basere opptak til videregående på karakterer i fag som er relevante for elevens utdanningsprogram.» I dag teller alle fag like mye ved opptak til VGS.

Partiet vil videre «at privatister skal ha mulighet til å ta eksamen gjennom et hurtigløp» og «vurdere å øke fraværsgrensen på 10 dager dokumentert fravær.»

FrP om yrkesfag

Fremskrittspartiet vil styrke yrkesfagene. Partiet understreker at «et mesterbrev skal være like respektert som en mastergrad», og videre at «fag- og svennebrev skal få den statusen de fortjener».

Av konkrete forslag innenfor yrkesfag ønsker partiet å styrke lærlingtilskuddet ytterligere, samt at arbeidsgiveravgiften for lærlinger må fjernes. Fullført og godkjent fagbrev skal også gis to tilleggs-poeng ved opptak til høyere utdanning. Fylkene må også pålegges å dimensjonere yrkesfagene ut fra arbeidslivets behov for lærlinger.

FrPs skolepolitikk oppsummert

Fremskrittspartiet ønsker mer fleksibilitet og frihet i skolen, både for elever, lærere og skoleeiere. Samtidig er partiet opptatt av behovet for å styre skolen med målstyring. Men innen områder som kultur og religion ønsker partiet mer detaljstyring. FrP er nok partiet som er mest positivt til private friskoler.

Høyre⁷

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Høyre innleder med å skrive at partiet vil ha «en kunnskapsskole som gir muligheter for alle uavhengig av bakgrunn, kjønn og hvem foreldrene er», og understreker at det vil ha «høye ambisjoner for hver enkelt elev». Partiet er særlig opptatt av å sikre elevenes grunnleggende ferdigheter, særlig blant de yngste elevgruppene. Partiet vil derfor «styrke skolenes plikt til å gi ekstra oppfølging og intensiv opplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse» og «ha en plikt om at alle skoler har tilgang til lærerspesialister i begynneropplæringen innen 2025.»

Høyre skiller seg ut som det eneste partiet som er positivt til forsøk på nivåinndeling i skolen. Et programforslag lyder: «gjennomføre en pilot med nivåinndeling i kortere perioder i skolen slik at alle elever opplever tilpasset opplæring i de ulike fagene». Ordningen skal evalueres. Innen samme tema foreslår partiet å «prøve ut tidsavgrenset nivåvalg i fellesfagene på ungdomsskolen», samt å «legge til rette for forserte løp, slik at flere elever får muligheten til å forsere enkeltfag eller skoleår.» Høyre skiller seg også ut som et parti som eksplisitt nevner at det vil «beholde lekser, eksamen og karakterer i skolen», selv om FrP også er positivt innstilt til dette, men ønsker lokal frihet til å kunne velge bort for eksempel lekser.

Høyre om skolefritidsordningen

Høyre har ingen delkapitler om skolefritidsordningen (SFO), men i det øvrige utdanningsprogrammet kommer det frem at det «vil ha en nasjonal ordning med redusert foreldrebetaling i SFO for lavinntektsfamilier».

Høyre om styring av skolen

Høyre ønsker mer nasjonal styring, kartlegging og kvalitetssikring av skolen. I delkapittelet omtalt som «Gode skoleeiere», skriver partiet blant annet at «skoleeiere må ha gode systemer for kvalitetssikring, kvalitetsutvikling og kvalitetskontroll.» Videre at «tilsynet som føres med skoler må, i større grad, vektlegge elevenes læringsutbytte og skolens kvalitet.»

Av konkrete forslag ønsker Høyre blant annet å «utvide den nasjonale ordningen med et nasjonalt «veilederkorps» som følger opp skoleeiere og skoler med vedvarende svake resultater, og sørge for at kommuner og fylkeskommuner som havner under en nedre grense for kvalitet, blir pålagt bistand». Partiet foreslår også at «skoleeiere skal kartlegge læringsresultatene gjennom hele skoleløpet og sikre full åpenhet om resultater på skolenivå», og «innføre en ny nasjonal prøve i skrivning, og erstatte kartleggingsprøven i lesing i 3. klasse med en nasjonal prøve.» Høyre vil også «fortsette kampen mot unødvendig byråkrati og rapporteringskrav i skolen.»

Høyre om private friskoler

Høyre er positive til private skoler og friskoler. Partiet skriver at det vil «beholde muligheten til å etablere og drive offentlig finansierte friskoler som et alternativ til den offentlige skolen.»

Høyre vil også «si ja til videregående profilskoler som satser på realfag, språk og økonomi, etter modell av toppidrettsgymnas». Mange av dagens toppidrettsgymnas drives av private.

Høyre om kultur og kristendom i skolen

Høyre nevner ikke noe eksplisitt om KRLE-faget sitt programkapittel om skole, men under programkapittelet «Tro og livssyn» fremkommer det at Høyre vil «ta vare på Norges forankring i en kristen-humanistisk kulturarv og verditradisjon.»

Ettersom Solberg-regjeringen innførte K-en (for Kristendom) i det gamle «RLE-faget» for å oppfylle den daværende regjeringens samarbeidsavtale med KrF i 2015,⁸ bør utelatelsen av KRLE-faget i programmet tolkes som at partiet ikke har endret standpunkt siden da.

Høyre har dog vært uklare og endret standpunkt rundt kristendommens posisjon i religionsfaget tidligere. Partiet var motstander av K-en i faget i partiprogrammet for 2013–2017, mens man i programmet for 2017–2021 ikke ønsket å fjerne bokstaven⁹ og skrev at «'den kristne kulturarven' er en forutsetning for å forstå det norske samfunnet, og at kristendommen derfor må stå i en særstilling i skolens kristendoms-, religions- og livssynsundervisning.»¹⁰

Høyre om elevers rettigheter

Høyre har en rekke forslag som går ut på å styrke elevenes rettigheter og skolens og skoleeiers plikter. Partiet vil blant annet «pålegge skoleeiere å gi elevene i grunnskolen et tilbud fem dager i uken», «sikre at skolene har plikt til å følge opp elever fra første fraværsdag i grunnskolen» og «stramme inn dagens praksis slik at elever med rett til spesialundervisning i mindre grad får fritak i enkelte fag, men heller får tilpasset undervisning med krav om vurdering.»

I den videregående skolen vil Høyre blant annet «gi elever med lave karakterer rett til et mer tilpasset og variert løp, og fylkeskommunen og kommunen plikt til å tilby dette, for å sikre at flere fullfører videregående opplæring.» Høyre vil – som eneste parti – «arbeide i samråd med elevene for at russetiden flyttes til etter avlagt skriftlig eksamen.»

Høyre om lærere

Høyre peker på «læreren som den enkeltfaktoren som betyr mest for elevenes læring», og vil derfor videreføre lærerløftet og gi flere lærere muligheten til etter- og videreutdanning. Partiet vil beholde kompetansekravene (fordyping, med minimum 60 studiepoeng, i aktuelt fag) til lærere som skal undervise i norsk, matte og engelsk, som ble innført av Solberg-regjeringen. Høyre vil også beholde dagens opptakskrav til lærerutdanningen, som krever minimum karakteren 4 i matematikk.

Høyre går til valg på å stramme ytterligere inn på kravene for å bli lærer. Partiet vil vurdere å innføre kompetansekrav i flere fag og ha mål om minimum karakteren 4 som opptakskrav i norsk og engelsk, i tillegg til dagens krav i matematikk.

Høyre om grunnskolen

Høyre åpner for mer fleksibel start i grunnskolen. Som allerede nevnt, ønsker Høyre særlig å sikre de yngste elevenes grunnleggende ferdigheter og styrke basisfagene.

Høyre har også, som ett av få partier, valgt å ha et eget programkapittel om ungdomsskolen. Her står det blant annet at partiet «vil gjennomføre en helhetlig ungdomsskolereform som tar sikte på å øke læring, trivsel og motivasjon ved å endre fagsammensetningen og innføre obligatorisk yrkesfaglig valgfag for elevene, på lik linje med språkfag.»

Høyre vil også redusere antall norskkarakterer, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i ungdomsskolen (og videregående skole). Partiet vil også «øke frivillig arbeidstrening i ungdomsskolen gjennom tilbud om ukentlig utplassering i bedrift i samarbeid med næringslivet», samt «innføre mulighet for et frivillig 11. skoleår etter 10. klasse etter modell fra Oslo og Drammen.»

Høyre om videregående opplæring

Høyre har som målsetning at 5000 flere elever skal fullføre videregående skole innen 2025, og innen 2030 skal minst ni av ti elever som begynner i videregående opplæring, fullføre og bestå.

For å nå denne målsetningen vil Høyre blant annet «gi elever med lave karakterer rett til et mer tilpasset og variert løp, og fylkeskommunen og kommunen plikt til å tilby dette.» I tillegg skal «elever som har karakteren 1 eller 2 i norsk, matematikk eller engelsk, få tilbud om ekstraundervisning i disse fagene når de går videre til neste trinn, etter modell fra kombinasjonsklasser.»

Høyre vil beholde den nasjonale fraværgrensen på ti prosent og innføre modeller for fritt skolevalg i alle fylker. Begge de to ordningene ble innført under Solberg-regjeringen.

Også i den videregående skolen ønsker Høyre å legge mer til rette for de faglig flinkeste elevene. Blant annet vil partiet at «videregående skoler inngår samarbeid med institusjoner innen høyere utdanning for å sikre at elever som ønsker det, skal få ta fag på høyere nivå.» Partiet ønsker også å ha forsøksprosjekter der skoleåret deles inn i terminer, og gi elevene opplæring i et mindre antall fag i hver termin.

Høyre om yrkesfag

Høyre ser med glede på at stadig flere velger yrkesfag, får læreplass og fullfører fagbrev, og ønsker ytterligere å «utvikle og styrke yrkesfagene, slik at flere fullfører og består.»

Av konkrete forslag for å oppnå dette ønsker partiet å «fortsette å øke lærlingtilskuddet og ha som mål at det på sikt skal ligge på samme nivå som kostnaden til en yrkesfaglig skoleplass» og «få ned frafall på påbyggslinjen ved å vurdere karakterkrav for å gå fra yrkesfag til påbygg.» Høyre vil også «styrke opplæringen i VG3 i skolen for elever som ikke har fått læreplass, og vurdere å utvide dette til to år for å få plass til en mer praktisk og arbeidslivsrelevant innretning.»

Høyre ønsker også – i likhet med FrP – at dimensjoneringen av studietilbudet i sterkere grad fastsettes ut fra næringslivets behov. Det vil også «stille krav om at alle fylkeskommuner må ha tilbud om YSK (yrkesteknisk og studiespesialiserende kompetanse) og «gi flere muligheten til å kombinere yrkesfag og realfag og yrkesfag og toppidrett.»

Høyres skolepolitikk oppsummert

Høyre vektlegger å øke kvaliteten i skolen. Dette skal gjøres gjennom å videreføre eller innføre nasjonale krav, tilsyn og plikter for lærere og skoleeiere. Høyres program er altså preget av en ganske sterk styringsoptimisme, noe som står i kontrast til både Fremskrittspartiets skolepolitikk, som vektlegger frihet og fleksibilitet, og de rødgrønnes skolepolitikk, som vektlegger mindre (nasjonal) kontroll og mer frihet til lærere og skoleeiere. Høyre skiller seg også ut ved å ønske å prøve ut mer nivåinndeling i skolen.

Venstre¹¹

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Med overskriften «Hvordan ruster vi oss for fremtiden?» trekker Venstre frem kunnskap som løsning på de fleste utfordringer som vi står overfor. For å oppnå dette må man ha «mer frihet og kvalitet i alle stadier av utdanning og forskning», og «mer frihet og mindre politisk styring av forskning», samt «mer frihet for elev og lærer.»

Venstre, der partiets leder, Guri Melby, er kunnskaps- og integreringsminister når dette notatet blir skrevet, har et skolekapittel som – i motsetning til de andre partiene – ikke inneholder en innledende tekst for hvert tema med konkrete forslag listet opp i en punktliste. Likevel inneholder skoleprogrammet mye info om partiets politikk og konkrete forslag.

Venstre skriver at det «vil gi flere friheten til å ta beslutninger over egen hverdag», der «alle barn

har rett på relevant og motiverende undervisning i skolen.» Partiet understreker videre viktigheten av kunnskap for å utvikle skolen.

Partiet vil oppdatere eksamens- og vurderingsformer, slik at de i større grad gjenspeiler hovedprioriteringene i den såkalte Fagfornyelsen, en oppdatering av læreplanene som ble gjennomført fra august 2020 og innføres i perioden frem til 2023.¹²

Venstre er også opptatt av å legge til rette for elever med høyt læringspotensiale, og ønsker blant annet å «kartlegge utfordringene disse opplever og presisere deres rett til både tilpasset undervisning og spesialundervisning dersom de har behov for det», og skriver videre at «målet er at alle elever skal møte utfordringer som er tilpasset sitt eget nivå i hvert enkelt fag.»

Venstre om skolefritidsordning

I programmet skryter Venstre av gjennomslag for gratis kjernetid i barnehagen for familier med dårlig råd, og vil i programmet for 2021–2025 «sørge for gratis heldagsplass for familier med dårlig råd, både i barnehage og SFO/AKS.»

Venstre om styring av skolen

Venstre vektlegger lokal frihet i styring av skolen. Partiet mener for eksempel at spørsmål om leksefri eller regulering av mobiltelefonbruk løses best lokalt og på de enkelte skolene.

Venstre skriver at det «vil videreutvikle de nasjonale prøvene slik at de både gir bedre informasjon til skoleeier og nasjonale myndigheter, og i større grad enn i dag kan fungere som læringsstøttende grunnlag for å tilpasse opplæringen til den enkelte elev», men understreker samtidig at det «totale omfanget av nasjonale prøver ikke blir større enn i dag for å unngå unødvendig byråkrati.»

Venstre skriver at «vi har fortsatt en stor jobb å gjøre med å avbyråkratisere skolen.» Derfor vil partiet «gi læreren mer tid til primæroppgavene undervisning, vurdering og forberedelser, blant annet gjennom mer tillitsbasert ledelse, ansvarsreform og færre styringsnivåer.»

Venstre om private friskoler

Partiet mener at det skal være rom for flere friskoler i Norge. Friskoler med viktige fagtilbud eller ulike pedagogiske opplegg gir mer mangfold og valgfrihet for elevene og utgjør et sterkt supplement til det offentlige skoleverket.

Venstre om kultur og kristendom i skolen

Venstre vil fjerne kravet om at 50 prosent av tiden i grunnskolens religionsfag må brukes på kristendom, og mener at staten ikke skal favorisere noen livssyn foran andre. Derfor vil partiet fjerne K-en i KRLE-faget og avskaffe deltakelse i religiøse seremonier i regi av den offentlige skolen.

Venstre er en sterk tilhenger av å sikre nynorsk som skriftspråk, også i skolen. Partiet skriver i programmet at «sidemålsordningen i skolen skal styrkes, begynne tidligere og avsluttes med egen karakter og eksamen i 10. klasse og siste året på videregående skole.»

Venstre om elevers rettigheter

Venstre vil at alle barn og unge skal bygge digital kompetanse på skolen. Derfor vil partiet at alle elever skal ha lik tilgang til digitale plattformer, nettbrett og bærbare datamaskiner, og at alle elever skal tilegne seg grunnleggende programmeringsferdigheter.

Venstre vil også gi elevene et større utvalg av fag og gi dem friheten til å velge det som passer, noe som innebærer at skolene må få muligheten til å skreddersy et godt lokalt undervisningstilbud.

Videre vil Venstre at «nynorskelevne sikres retten til å gå i egen klasse også på ungdomsskolen, og lik rett til og tilgang på digitale læremidler på nynorsk.»

Venstre om lærere

Venstre trekker frem «dyktige lærere som det viktigste for å sikre opplæring av god kvalitet på alle skoler i hele landet.» Det ønsker derfor et nytt lærerløft i neste stortingsperiode. Lærerløftet skal skje gjennom å «gi flere lærere det kompetansepåfyllet de trenger» og «stille høye krav både for å komme inn på lærerutdanningen og for å undervise på alle nivå i skolen.»

Venstre om grunnskolen

Venstre ønsker at kreative, praktiske og estetiske fag skal få større plass i skolen. Løsningen på dette er å gi elever muligheten til å ta flere valgfag. Partiet vil derfor «utvide valgfagtilbudet på ungdomsskolen og innføre valgfagordningen på mellomtrinnet» og mener at «valgfag gir elevene mer frihet i hverdagen, også i barneskolen.»

Venstre vil også «tilby et annet fremmedspråk utover engelsk som valgfag fra og med mellom-trinnet, fordi det er enklere å lære et fremmedspråk i ung alder.»

Venstre om videregående opplæring

Venstre mener at motivasjonen hos elevene er høyere i de fagene de selv har valgt. Derfor vil partiet gi videregående-elever større valgfrihet. Partiet ønsker derfor færre timer til kjernefag for å gi mer tid til programfag, og innføre en modulbasert fagvalgordning på videregående skole.

I programmet argumenterer partiet for at «en modulbasert ordning vil gi friere valg på tvers av fagområder og tradisjonelle studieløp», men partiet vil samtidig «sikre at det finnes en allmenndannende kjerne som er felles for alle studielinjer.» En slik ordning kan «åpne opp for kombinasjoner med f.eks. landslinjer, toppidrett og ulike yrkesfag.» Venstre vil også gjøre det lettere for den enkelte skole å opprette egne valgfag.

Venstre vil fjerne dagens nasjonale fraværsgrense, ettersom den fungerer dårlig for de elevene som sliter mest. Dersom den videreføres, ønsker partiet å arbeide for å gjøre fraværsgrensen mer fleksibel og gi mer rom for skjønn til læreren og skoleledelsen. Partiet vil arbeide for fritt skolevalg i hele landet, også på tvers av fylkesgrenser.

Venstre om yrkesfag

Venstre mener at det må finnes ulike løp med større fleksibilitet innen yrkesfag, blant annet må flere skoler tilby vekslingsmodeller. Hovedmodellen for yrkesfag er to år i skole etterfulgt av to år i bedrift, ofte beskrevet som «2+2-modellen». Vekslingsmodeller skiller seg fra dette ved at læretiden starter tidligere og opplæringen i skole og i bedrift veksler oftere.¹³

Venstre mener videre at «det må bli lettere å kombinere praktisk arbeid og teori på yrkesfagslinjene, og alle elever må få praktisk erfaring med faget sitt fra første trinn.» Partiet vil også gjøre det mulig for å ta flere fagbrev på yrkesfag, øke lærlingtilskuddet og fjerne arbeidsgiveravgiften for lærlinger.

Venstre oppsummert

Venstre er nok partiet som vektlegger mest frihet i skoleprogrammet sitt. Elever skal få betydelig større valgfrihet i form av flere valgfag, både på barnetrinnet og ungdomstrinnet. Partiet ønsker også mer fleksibilitet og valgfrihet for elever i videregående skole. Samtidig skal lærere og skoleeiere i stor grad styre skolen selv – med svært få nasjonale bestemmelser. Venstres skole- og utdanningsprogram er nok det meste «liberale» av de borgerlige partienes programmer.

KrF¹⁴

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Kristelig Folkepartis skolekapittel har overskriften «En skole som ser den enkelte elev». Innledende tekst til kapittelet fortsetter i samme tone: KrF skriver at «en god skole tar alle barn på alvor og ser dem som hele mennesker», og skolen skal «ha et bredt syn på kunnskap og kompetanse.»

KrF er opptatt av forholdet mellom skolen og hjemmet/familien. Innledningsvis i skolekapittelet skriver partiet at «i samarbeid og forståelse med hjem og familie skal skolen bidra til elevenes dannelse som ansvarlige, deltakende, forankrede og reflekterende samfunnsborgere.» Et av forslagene lyder som følger: «partiet vil også styrke samarbeidet mellom hjem og skole, og involvere foreldrene mer i barnas opplæring.»

Selv om KrF skiller seg fra de andre borgerlige partiene ved å trekke frem andre forhold og verdier i skolepolitikken, peker det også på at det vil «videreføre satsingen på grunnleggende ferdigheter i skolen.» KrF ønsker å «bruke ressursene i skolen til å heve kvaliteten og øke lærertettheten.»

KrF om skolefritidsordningen

KrF har tre forslag som omhandler skolefritidsordningen spesifikt. De er som følger: «reduere økonomiske hindre for bruk av barnehage og skolefritidsordning», «sikre friskoler som etablerer SFO rett til offentlig støtte» og tilby minoritetsspråklige barn og unge «gratis kjernetid i barnehage og SFO.»

KrF om styring av skolen

Kristelig Folkeparti har ikke noe eget delkapittel om styring av skolen, men flere forslag går inn på dette temaet. Partiet vil blant annet «gjennomgå kvalitetsvurderingssystemet i skolen slik at det i større grad fanger opp bredden i samfunnsoppdraget, og jobbe for å redusere antallet nasjonale prøver og gå imot en offentliggjøring av resultater.» Partiet understreker også «at lærernes hovedoppgave skal være undervisning, derfor må vi arbeide mot tidstyver, redusere rapportering og dokumentasjon.»

Samtidig vil partiet også styre skolen fra nasjonalt nivå gjennom å «følge opp lærernormen», ha «mål om en times daglig fysisk aktivitet innenfor dagens timetall» og pålegg om kristendom i skolen (se underkapittel om kultur og kristendom).

KrF om private friskoler

Kristelig Folkeparti er positivt til private friskoler. Det innleder delkapittelet med å understreke at «foreldre har rett til å velge alternativ opplæring for sine barn.», og påpeker at «friskoler bidrar til mangfold, og er et viktig supplement til den offentlige skolen.»

Av konkrete forslag vil KrF at «friskolene må sikres økonomiske rammer som gjør dem til reelle alternativ for alle deler av befolkningen, også de med svak økonomi.» Partiet vil også øke kapitaltilskuddet til friskolene og «ha en ny beregningsmodell for tilskudd til frittstående skoler som sikrer friskolene økonomiske rammer til å kunne tilby undervisning med samme rammevilkår som den offentlige skolen.»

KrF mener videre at «friskolene fortsatt skal ha ansettelsesfrihet på bakgrunn av skolens formål.» Kristne skolars ansettelsesfrihet har fått en viss oppmerksomhet de siste årene.^{15 16}

KrF om kultur og kristendom i skolen

Kristelig Folkeparti mener at «skolen skal fortsatt bygge på grunnleggende verdier i vår kristne og humanistiske kulturarv.»

Av konkrete forslag ønsker KrF «et verdiløft i skolen som er i tråd med skolens formålsparagraf og menneskerettigheter som sikrer eleven kunnskap om kristen kulturarv og tradisjon. Eleven skal gjennom KRLE-faget og en livssynsåpen skole sikres kunnskap om religionsfrihet og religionenes plass i samfunnet.» Partiet vil videre «sikre at skolene er livssynsåpne» og at «det må fortsatt være åpent for skolelagsvirksomhet og andre livssynsbaserte elevaktiviteter» og gi «et tilbud om skolegudstjenester, med gode alternativer for elever som melder fritak.»

KrF peker også på at «skoleelever med annen religiøs tilhørighet enn kristendommen skal få en utvidet fraværskvote ved markering av religiøse høytider.»

Av andre forslag som går inn på kultur, vil KrF «arbeide for at alle skoler skal installere filter mot porno og skadelig vold på skolens digitale medier.» Partiet peker også på at «skolen skal ikke være en arena for ideologisk kamp der den biologiske kjønnsforståelsen tilsidesettes, men sikre oppdatert

og forskningsbasert kunnskapsformidling og bidra til at alle elever blir møtt med respekt for sin identitet og sine grenser.»

KrF om elevers rettigheter

Kristelig Folkeparti har flere forslag som omhandler elevers rettigheter: Partiet vil «sikre at alle elever undervises av kompetente lærere i alle fag i alle timer. Opplæringsloven bør endres, slik at elevene får rett til kvalifiserte lærere i alle timer som regnes som opplæring.» og partiet vil «sørge for at alle elever kan få støtte av trygge lærere, tilstrekkelige spesialpedagogiske ressurser og en forsterket skolehelsetjeneste.» Partiet vil også «sikre alle elever rett til medbestemmelse, og gi elevrådene tid til å være et godt bindeledd mellom skoleledelsen og elevene.»

Innen den videregående skolen vil KrF «fjerne aldersgrensen for rett til videregående opplæring og 5-årsgrensen for retten til å fullføre», og «at elevene skal ha krav på samtale med skolepsykolog eller helsesykepleier innen 48 timer etter at personen har tatt kontakt.»

KrF om lærere

Kristelig Folkeparti peker på at «lærerne er skolens viktigste ressurs», og mener at «kompetente og oppdaterte lærere er avgjørende for elevenes læring og mestring.»

KrF har de siste åtte årene dannet flertall for økte krav for å bli lærer. Partiet går delvis bort fra noe av dette gjennom forslag som å «sørge for at lærere i barneskolen som har godkjent lærerutdanning, kan få fortsette som lærere i barneskolen uten krav om videreutdanning.» Partiet vil erstatte det kontroversielle kravet «om karakteren 4 i matematikk med et krav om 40 skolepoeng for å bli tatt opp til en lærerutdanning.»

KrF om grunnskolen

Kristelig Folkeparti vil prioritere tidlig innsats (1.–4. trinn) og sikre en god overgang mellom barnehage og skole, gjennom å «sikre at det er gode muligheter for fleksibel skolestart.»

KrF skiller seg også ut blant de andre borgerlige partiene ved å være mer skeptisk til lekser. I programmet skriver partiet at «lekser kan være et viktig verktøy for å skape dialog og involvering mellom hjem og skole», men «samtidig bør mengden lekser tilpasses, siden mange elever har fått en lengre skoledag, og sikre at elevene får nok fritid og tid med familien på ettermiddagen og kvelden». «Særlig gjelder det de yngste barna.»

I ungdomsskolen vil KrF «legge bedre til rette for praktiske fag og praksisretting av teoretiske fag», «blant annet ved å innføre et nytt, praktisk og arbeidslivsrettet valgfag.» Men partiet vil ikke ha eksamen i praktisk-estetiske fag.

KrF om videregående opplæring

KrF mener at den «videregående opplæringen skal være av høy kvalitet, og det skal være god lærertetthet i klasserommene.» Det skriver videre at «en hovedprioritering må fortsatt være å redusere frafallet fra videregående skole.»

Partiet vil, i likhet med Venstre, «legge til rette for bedre sammenheng mellom opplæring i videregående skole og i bedrift gjennom å styrke skolens mulighet til å lage vekslingsmodeller lokalt.» Videre skal «skoler som tilbyr alternative løp for å oppnå yrkes- eller studiekompetanse», styrkes. Partiet vil også at skoleeierne (fylkene) selv «skal kunne bestemme inntaksordning og kunne tilpasse den til regionale og lokale forhold som tar hensyn til en spredt skolestruktur.»

KrF vil, som eneste ikke-sosialistiske borgerlige parti, «erstatte karakterer i orden og adferd med ordninger som kan gi referanser til elever som har behov for det, enten til lære plass eller senere arbeids- eller skoleplass.» Partiet vil «beholde fraværsgrensen, men bytte ut den rigide 10 prosentgrensen med 15 prosent i 2- og 3-timers fag.» Skolehelsetjenesten skal videre ha mulighet til å dokumentere gyldig fravær.

KrF ønsker også at «personlig økonomi skal være en del av alle linjer ved videregående opplæring i Norge» – uten å spesifisere hvordan et slikt forslag skal utformes.

KrF om yrkesfag

Kristelig Folkeparti har ikke et eget underkapittel om yrkesfag, men det er flere konkrete forslag i det øvrige programmet.

KrF vil for eksempel at «elever som ikke får lære plass skal ha rett til kvalifiserende tiltak.» Partiet vil – i likhet med Venstre og flere andre partier – fjerne arbeidsgiveravgiften for lærlinger.

KrFs skolepolitikk oppsummert

Kristelig Folkepartis skolepolitikk skiller seg ut fra de andre borgerlige partiene gjennom å være litt «mykere». Partiet er delvis skeptisk til lekser, prøver og karakterer, og har mer konkret politikk knyttet til elevenes trivsel enn læring og kunnskap. Partiet skiller seg ut ved å vektlegge forholdet mellom skolen og familien/hjemmet for elevenes læring, men også ideologisk. KrFs skolepolitikk er nærmere de andre borgerlige partiene når det gjelder kristendommens plass i skolen (særlig FrP) og i synet på private friskoler.

MDG¹⁷

Overordnet skole- og utdanningspolitikk

I hovedkapitlet om «Oppvekst og utdanning» understreker MDG at «barndommen har egenverdi.» Det skriver videre at «våre unge skal ha muligheten til å bli trygge og selvstendige mennesker med kompetanse til å utvikle seg, delta, påvirke og skape.» MDG vil ha «et samfunn med mindre press og stress, der mangfold og likeverd er grunnlaget for det sosiale livet.»

I delkapitlet om grunnskolen skriver partiet at «skolen skal utvikle grunnleggende holdninger, verdier og kompetanse som enkeltmennesket og samfunnet trenger og har glede av», hvor «en god skole tar vare på barnas nysgjerrighet og læringslyst gjennom variasjon i pedagogiske virkemidler og ved å se hvert enkelt barns forutsetninger og behov.»

MDG om skolefritidsordningen

MDG ønsker å begrense tiden elevene er på skolen, og peker på at «i historisk sammenheng tilbringer barn mer tid på skolen enn noensinne», der «fri lek, tid med familien og aktiviteter utenfor skolen er også viktig for barns utvikling og dannelse.» De Grønne vil derfor «verne om barns tid utenfor skolen, og går derfor mot utvidelser av skoledagen – som for eksempel forslag om obligatorisk heldagsskole.»

Ellers har partiet et forslag om å «sikre nasjonale rammer for innhold og kompetanse i skolefritidsordningen.»

MDG om styring av skolen

Miljøpartiet De Grønne «vil redusere omfanget av testing og målstyring, sikre lærerne faglig handlingsrom og mest mulig tid til elevene.» Partiet vil også «gi lærerne mer tid til kjerneoppgavene sine ved å redusere krav til rapportering, dokumentasjon og testing.»

MDG vil også «stille krav om at alle kommuner som ikke har full lærerdekning utarbeider handlingsplaner for hvordan de skal sikre at elevene får undervisere med godkjent lærerutdanning.»

MDG om private friskoler

MDG er ganske positivt til private friskoler. Partiet skriver at det «vil beholde, men ikke øke, adgangen til å etablere ikke-kommersielle private skoler med pedagogisk, faglig eller religiøs profil».

Partiet vil videre «sikre foresattes mulighet til å gi barna sine hjemmeundervisning under offentlig tilsyn ved å si nei til å erstatte dagens opplæringsplikt med skoleplikt.»

MDG om kultur og kristendom i skolen

MDG vil «styrke skolens arbeid med bevissthet rundt etikk, demokrati og menneskeverd og respekt for naturen og miljøet slik dette er definert i verdigrunlaget for læreplanverket.» Partiet vil også «erstatte KRLE med faget FRED (filosofi, religion, etikk og dialog) som et inkluderende og mangfoldig religions- og livssynsfag i norsk skole.»

MDG om elevers rettigheter

MDG vil «øke elevmedbestemmelse og elevrådenes involvering i planlegging og gjennomføring av skolehverdagen.» Partiet vil også «gi elevene rett til en spisepause innendørs i 30 minutter», og «gradvis innføre bærekraftig og sunn skolemat i den norske grunnskolen.»

Partiet vil også «innføre en «lovfestet rett til læreplass», «gi fullt utstyrsstipend til elever på linjer der det er behov for særskilt utstyr for å gjennomføre utdanningen», samt «heve borteboerstipendet for videregående elever.»

MDG om lærere

MDG vil «videreføre tilbudet om videreutdanning for lærere og intensivere innsatsen for å sikre at tilbudet gir reell kompetanseheving for alle lærere i alle fag.» De grønne vil også «øke innsatsen for

økt mangfold i kjønn og språklig og kulturell bakgrunn i lærer- rekrutteringen og styrke de praktisk-estetiske fagene i lærerutdanningen.»

MDG om grunnskolen

MDG er negativt til karakterer og læringsmål. Partiet ønsker å «begrense bruken av karakterer i grunnskolen og ikke innføre karakterer i barneskolen», mens «det første trinnet på barneskolen skal prioritere læringsglede og fri lek fremfor fagspesifikke kompetansemål.»

MDG er også skeptisk til lekser og prøver. Partiet har forslag om «at skolen fra første til fjerde trinn i hovedsak skal være leksefri» og «gjennomføre forsøk med alternativer til dagens eksamen i grunnskolen.»

MDG vil «innføre praktiske, estetiske og IKT-rettede valgfag fra femte trinn» og er opptatt av ernæring og helse, og vil derfor «gi mat- og helsefaget et kraftig løft i form av økte budsjetter til råvarer og egenproduksjon av mat på skolene, samt ressurser til å ansette kompetente lærere i faget.» Partiet vil også «gi støtte til skoler som vil opprette skolehager» og «gradvis innføre bærekraftig og sunn skolemat i den norske grunnskolen.»

MDG vil «støtte prøveprosjekter i ungdomsskolen med skolestart senere på dagen» og «fjerne karakteren i orden og oppførsel i ungdomsskolen.» Partiet er skeptisk til digitalisering i skolen, og vil «innføre nasjonale retningslinjer for regulering av bruk av digitale verktøy i skolen.»

MDG om videregående opplæring

MDG vil «utvikle en videregående skole som fremmer læringslyst og mestring, med ulike tilbud som sikrer at flest mulig er rustet for en jobb eller videre utdanning.»

Partiet vil «bevare fylkeskommunenes mulighet til å tilpasse inntaksordninger i videregående opplæring etter lokale forhold og elevenes valg», og er derfor motstander av fritt skolevalg for hele landet – som Solberg-regjeringen vedtok å innføre våren 2021.¹⁸

MDG vil «innføre klima- og miljøfag som valgfag på skoler i hele landet og fortsette utvikling av et klima- og miljøprogram» og «tilby mer spesialisering på VG1.» Partiet vil også «sikre finansiering til videregående skoler og folkehøgskoler innen økologiske eller andre bærekraftige fagområder.»

MDG vil – i likhet med i ungdomsskolen – «støtte prøveprosjekter med skolestart senere på dagen» og «gjennomføre forsøk med alternativer til dagens eksamen» innen den videregående skolen. Partiet vil også «fjerne karakteren i orden og oppførsel på videregående.»

Partiet er positivt til en fraværsgrænse ved VGS, men vil likevel «sikre bedre mulighet for individuell vurdering i regelverket om fraværsgrænse.»

MDG om yrkesfag

Miljøpartiet De Grønne «vil føre en politikk for fag- og yrkesopplæringen som sørger for at vi har god rekruttering til de avgjørende oppgavene for framtida.» Men partiet skriver videre at

«omfanget og innholdet i opplæringstilbudet må tilpasses elevenes og de enkelte næringenes behov», og «ikke minst må yrkeskompetansen utvikles i takt med næringslivets økende bidrag til bærekraftig utvikling.»

Samtidig vil MDG – som allerede nevnt – innføre «lovfestet rett til læreplass.» Partiet skal riktignok også «fjerne arbeidsgiveravgiften for lærlinger og stille strengere krav i offentlige anbud og offentlige institusjoner om bruk av lærlinger og fagarbeidere», men hvorvidt disse tiltakene er tilstrekkelig for å oppfylle den lovfestede retten til læreplass, samt å hensynta «næringslivets behov», er usikkert.

MDG har flere forslag om læreplasser og yrkesfag, blant annet om å «tilrettelegge for ordninger hvor læretiden i bedrift kan fordeles over hele opplæringstiden» og «gjøre det enklere å ta omvalg i videregående opplæring og å ta fag- og yrkesopplæring senere i livet.»

MDGs skolepolitikk oppsummert

MDG har en gjennomtenkt ideologisk begrunnelse for partiets skole- og utdanningspolitikk. Spesielt med tanke på at partiet ofte blir oppfattet som et ensaksparti. Partiets ideologiske forankring ligger nok nærmere KrF enn Venstre og Høyre på den borgerlige siden, mens en del forslag ligger nærmere de rødgrønne partienes politikk. Likevel er det sterkere elementer av et borgerlig ideologisk syn på forholdet mellom individ/familie vs. staten/institusjon i MDGs enn i for eksempel Høyres skolepolitikk.

Senterpartiet¹⁹

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Senterpartiet skriver at det «vil ha en sterk og gratis offentlig skole», der «kvaliteten på utdanningen ikke skal være styrt av geografi eller sosial bakgrunn.» «For å sikre nødvendig kompetanse for framtida», mener Sp at vi «må vi legge til rette for fleksible utdanningsløp, og et desentralisert utdanningstilbud.» Sp understreker betydningen av å ha en fellesskole, spesielt i et stadig mer mangfoldig samfunn.

Sp mener at «skolens hovedmål er å fremme kunnskap, ferdigheter og kritisk tenkning – og den er en viktig arena for fellesskap, dannelses, kulturformidling og demokratiforståelse.» Skolen skal videre «sikre elevene gode ferdigheter i alle basisfag.»

Senterpartiet om skolefritidsordningen

Sp har et eget underkapittel om skolefritidsordningen (SFO). Der skriver partiet at «SFO skal være et sted for fri lek og samvær, for kulturelle og fysiske aktiviteter.» Partiet «vil ikke gjøre SFO til en obligatorisk del av skoledagen.»

Av konkrete forslag vil Sp «innføre gratis kjernetid for lavinntektsfamilier» og «ha ordninger for søskenmoderasjon» i SFO. Partiet vil også «åpne for leksehjelp på SFO», men kun «hvis barn og foreldre ønsker det.»

Senterpartiet om styring av skolen

Senterpartiet er kritisk til målstyring i skolen. I delkapittelet om lærere skriver partiet følgende: «Vi har over flere år sett tiltagende målstyring i skole – som i offentlig sektor for øvrig. Dette skaper problemer. Det som måles er det som får oppmerksomhet. Det som ikke måles, eller ikke kan måles, står i fare for å bli nedprioritert.» Dette har, ifølge Senterpartiet, «bidratt til å skape et omfattende skolebyråkrati.»

Senterpartiet om private friskoler

Senterpartiet er både positivt og negativt til private friskoler. Partiet skriver at det «vil beholde dagens godkjenningsgrunnlag for statsstøtte til privatskoler som tilbyr alternativ pedagogikk eller bygger på et annet livssyn, men vil stramme inn når det gjelder godkjenning av private profilskoler.»

Sp skriver videre at «private skoler skal ha utbytteforbud og være pålagt de samme innsynskrav og krav om offentlighet om egen virksomhet som offentlige skoler» og «vil sørge for at etablering av privatskoler i en kommune ikke svekker kommunens muligheter til å opprettholde og utvikle det offentlige skoletilbudet.»

Senterpartiet om kultur og kristendom i skolen

Senterpartiet påpeker i programmet at «skolen skal ikke være verdinøytral.» Skolen skal snarere «ta utgangspunkt i vår kristne og humanistiske kulturarv og verdier som likeverd, likestilling, ytringsfrihet og demokrati.»

Senterpartiet understreker at «nynorsk og bokmål er likestilte målformer i Norge» og mener derfor «at begge skrifttradisjonene skal sikres», noe som «krever særskilt innsats for å styrke det nynorske skriftmålet.»

Senterpartiet om elevers rettigheter

Senterpartiet vil «verne om retten til reelt gratis utdanning» og «innføre rett til å fullføre videregående opplæring» og mener at «alle elever skal oppleve et trygt og godt skole- og læringsmiljø som bidrar til trivsel, motivasjon og lærelyst.»

Videre understreker partiet at «alle som jobber i skolen skal ha formell kompetanse». Sp vil også «sikre alle elever tilgang til basseng, og styrke svømmeundervisningen» og «styrke skolehelse-tjenesten og sikre at alle skoler har tilgang til helsesykepleier.»

Senterpartiet om lærere

Senterpartiet skriver at de «har tillit til læreren som profesjonsutøver og vil gi læreren profesjonelt handlingsrom, gjennom å redusere bruken av målstyring og rapportering i skoleverket.» Partiet vil «videreutvikle lærernormen slik at lærerne får mer tid til den enkelte elev, samtidig som den enkelte skole og kommunes handlefrihet ivaretas.»

Innen lærerutdanningen vil Senterpartiet «fjerne kravet om at alle lærere må ha 5 i matematikk», og mener i stedet at «inntak må baseres på karaktergjennomsnitt.» Videre vil Sp «sørge for at

praktisk-estetiske fag skal være en del av grunnskoleutdanningen» og mener «at nye kompetansekrav til lærere ikke skal ha tilbakevirkende kraft.» Innen etter- og videreutdanning vil partiet «at det tilbys etterutdanningskurs for kontaktlærere».

Senterpartiet om grunnskole

Senterpartiet mener at skoledagen de siste årene har blitt gradvis utvidet. Partiet ønsker derfor ikke «en utvidelse av timetallet, og ønsker heller å fokusere på innhold og kvalitet i undervisningen.»

Sp skriver videre at «lærepresstet starter tidligere og tidligere, noe som gjør at barndommen – med sin vektlegging av lek og nysgjerrighet – utfordres. Senterpartiet ønsker en skole som er bedre tilpasset de yngste elevene, hvor første skoleår skal være preget av læring gjennom lek, temabasert undervisning og relasjonsbygging som skaper et trygt og utviklende læringsmiljø.» Sp vil derfor – i likhet med KrF – «endre seksårsreformen til at det første skoleåret skal ha fokus på overgangen mellom barnehage og skole med vekt på lek og sosialt samspill for å stimulere til læringslyst for videre skolegang.»

Senterpartiet er kritisk til lekser, konkurransefokus og lærepresstet. De understreker at «lekser er et pedagogisk virkemiddel», og mener at «det bør være opp til den enkelte skole og lærerens faglige skjønn om det skal gis lekser». Sp skriver videre at det gjennom flere år har «skjedd en vridning i den norske skole i retning av mer konkurransefokus», noe som «øker stress, uten at det har gitt økte resultater.» Senterpartiet vil derfor «reduere testregimet i skolen gjennom å endre det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, herunder avvikle norsk deltakelse i PISA-undersøkelsen.» Partiet vil også «starte en gjennomgang av eksamens- og vurderingsordningene som bedre støtter opp under læringsarbeidet og skolens overordnede formål og sikrer en rettferdig og forutsigbar vurdering av elevenes kompetanse.»

Av andre konkrete forslag kan nevnes at Senterpartiet vil «gi alle elever i ungdomskolen tilbud om arbeidslivsfag», «styrke de praktiske og estetiske fagene» og «innføre et sunt skolemåltid for elever i grunnskolen», hvor det ikke skal kreves egenandel.

Senterpartiet ønsker en ungdomsskole med flere praktiske valgfag, og det vil styrke opplæringen i digitale ferdigheter og IKT i grunnskolen, inkludert koding, samt gi alle elever i ungdomskolen et tilbud om arbeidslivsfag.

Senterpartiet om videregående opplæring

Senterpartiet innleder med å ville «ha et bredt tilbud i videregående utdanning over hele landet», hvor «de studieforbereidende fagene skal gi en helhetlig og solid forberedelse til studier ved universiteter og høyskoler.»

Av konkrete forslag ønsker Senterpartiet å «gjøre skoleløpet mer fleksibelt gjennom å opprette flere utdanningsprogram som kombinerer studiespesialisering og yrkesfag», blant annet ved å «åpne opp for at elever i videregående opplæring skal ha mulighet til å oppnå studiekompetanse på to år.»

Senterpartiet vil ha mer fleksibilitet i fraværsgrensen. I programmet står det at partiet vil «sørge for at fraværsreglementet i videregående skole blir praktisert på en fleksibel måte som tar hensyn til både egenmelding og foreldremelding.» Sp er også motstander av innføring av fritt skolevalg i hele Norge, og skriver at det vil «sikre at den enkelte fylkeskommune bestemmer inntaksordningen for videregående opplæring.»

Senterpartiet om yrkesfag

Senterpartiet mener at «yrkesfagene er en viktig arena for det utvidede kunnskapsbegrepet der praktisk utøvelse av faget gir grunnlag for teoretisk forståelse», samtidig som at partiet påpeker at mens «yrkesfagene har mye praksis, må fellesfagene være relevante og tilpasset.»

Senterpartiet vil – i likhet med FrP og Høyre, men også MDG – «sørge for at fagopplæringstilbudet på en bedre måte speiler samfunnets og arbeidslivets behov.»

Men Sp deler Høyres og Venstres ønske om å gjøre yrkesfag mer fleksibelt, gjennom sitt forslag om «at alle videregående skoler skal tilby fleksible opplæringsløp, blant annet vekslning mellom skole/læretid slik at flere kan starte i læretida allerede fra VG1», samt «styrke samarbeidet mellom skole og bedrift for å tilby alternative opplæringsløp med større vekt på læring i bedrift.»

Sp har også en rekke konkrete forslag om lærlinger. Partiet vil «opprettholde kravet om at både norske og utenlandske bedrifter må ha lærlinger for å kunne vinne offentlige oppdrag når det gjelder tjenester og bygg- og anleggskontrakter i bransjer med særlig behov for læreplasser.» Sp vil videre stille krav om minst tre lærlingplasser per 1000 innbyggere i kommunen og minst tre per 5000 innbyggere i fylkeskommunen» og «øke lærlingtilskuddet» generelt.

Senterpartiets skolepolitikk oppsummert

Senterpartiet bruker mye plass på å beskrive situasjonsbildet i den norske skolen. Uavhengig av om man er enig eller uenig i problem- og situasjonsbeskrivelsen, gir dette et godt bakteppe for de konkrete løsningene og forslagene som Senterpartiet fremmer i sitt partiprogram.

Med vektlegging på lek, trivsel og lære- og konkurransepress, og motstand mot lekser og målstyring, ligger Senterpartiets skolepolitikk nærmere KrF og MDG, enn Høyre, Frp og Venstre. Samtidig ligger partiet nærmere Høyre, KrF og FrP med sine ønsker om en ikke-verdinøytral skole, med en vektlegging av Norges kristne og humanistiske kulturarv. Sp har også en noe borgerlig ideologisk profil når det kommer til motstand mot heldagsskole, ønsker om mer lokal frihet og en aksepterende holdning til private friskoler.

Arbeiderpartiet²⁰

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

«For Arbeiderpartiet er en god offentlig skole og lik rett til utdanning avgjørende for at alle mennesker skal ha mulighet til å utvikle seg, skape gode liv og oppnå sine mål.» Slik åpner Arbeiderpartiet sitt kapittel om skole og utdanning. Partiet skriver videre at de «vil ha en

inkluderende skole som ser alle elevene og utjevner forskjeller», der «ingen barn skal oppleve å stå utenfor fellesskapet.»

Arbeiderpartiet om skolefritidsordningen

Arbeiderpartiet har et eget delkapittel om skolefritidsordningen. Der peker partiet blant annet at på at «i dag varierer kvaliteten og prisnivået på SFO for mye.» Arbeiderpartiet foreslår derfor å «innføre gratis SFO, i første omgang for alle førsteklassinger, og arbeide for lavere pris på SFO for alle barn» og «utvikle en nasjonal standard for innholdet og kvaliteten i SFO», med en rekke konkrete kvalitetskrav.

Arbeiderpartiet ønsker – i likhet med Senterpartiet – å «jobbe for søskenmoderasjon for familier som har barn både i barnehage og i SFO.» Men Aps forslag om å «vurdere å utvide antall timer på skolen for de yngste elevene slik at det blir mer tid til både fag og lek», går på tvers av ønskene til de mulige samarbeidspartiene MDG og Sp – som er motstandere både av utvidelser i timetall og heldagsskolen.

Arbeiderpartiet om styring av skolen

I delkapittelet om lærere skriver Arbeiderpartiet at det vil «innføre en tillitsreform som fjerner unødvendig rapportering og byråkrati for de ansatte og gir dem mer tid til læring og oppfølging av elevene.»

Dette skal skje gjennom å «avbyråkratisere skolen ved å fjerne tidstyver og unødvendige krav til rapportering og dokumentasjon», samt «gjennomgå grunnskolens kvalitetsvurderingssystem (NKVS) sammen med partene i skolen, med mål om å redusere bruken av tester og prøver og sikre at styringen fremmer mer og bedre læring i skolen.»

Arbeiderpartiet om private friskoler

I delkapittelet «Strengere regler for å hindre privatisering og kommersialisering», understreker Arbeiderpartiet at det vil «hegne om den offentlige fellesskolen der barn og unge med ulik bakgrunn og fra ulike samfunnslag møtes og lærer hverandre å kjenne.» «Et stort innslag av private skoler tapper offentlige budsjetter og skaper større skiller mellom barna», mener partiet.

Derfor vil Ap «si nei til etablering av nye kommersielle privatskoler og stramme inn privatskoleloven» og «styrke tilsynet av privatskoler for å sikre at de etterlever regelverket.» Partiet vil også «innføre en lokal vetorett slik at kommuner og fylkeskommuner selv kan styre omfanget av private skoler og ta hensyn til det lokale skoletilbudet.»

Arbeiderpartiet om kultur og kristendom i skolen

Ap skriver ikke noe om hvorvidt det er for eller mot K-en i religionsfaget – som har vært omdiskutert. Men i kapittelet om «Tro og livssyn» skriver partiet at det «ønsker et livssynsåpent samfunn, hvor alle har respekt for og kunnskap om andres tro, livssyn eller ikke-tro», men understreker likevel at «Norge har en kristen og humanistisk arv, som vi tar med oss i møte med et stadig mer mangfoldig samfunn.»

Når det gjelder sidemål, understreker Arbeiderpartiet at «nynorsk og bokmål skal være likestilte målformer» i kapittelet om kultur. Partiet skriver videre at «som det minst brukte skriftspråket skal nynorsk fremmes og sikres gode vilkår». Ap vil derfor «sørge for flere digitale læremidler på nynorsk og utrede retten til å gå i en egen nynorskklasser gjennom hele grunnskolen.»

Arbeiderpartiet understreker «at kunnskap om den norske modellen og trepartssamarbeidet skal få en større plass i undervisningen på skolen.»

Arbeiderpartiet om elevers rettigheter

Arbeiderpartiet vil «innføre en lese-, skrive- og regnearbeidsgaranti, blant annet ved å opprette innsats-team med spesialpedagoger og andre fagfolk som skal utgjøre et sterkere lag rundt elever som har behov for det.»

Ap mener videre at «alle barn har rett til å gå på sin nærscole» og «gi elever rett til sluttkompetanse i tråd med anbefalingene fra Lied-utvalget». Arbeiderpartiet vil også «videreføre lovkravet om leirskole i ny opplæringslov», samt «etablere beredskapsteam mot mobbing i alle kommuner.»

Når det kommer til elever i VGS, vil Ap «ha en helhetlig gjennomgang av alle stipendordningene for elever og lærlinger i videregående opplæring, inkludert ordningene for borteboere.» Arbeiderpartiet vil også «gi alle lærlinger et lærlingbevis som gir samme fordeler som elever og studenter har» og «innføre en læreplassgaranti som sikrer at alle elever som er kvalifisert, får læreplass.»

Arbeiderpartiet om lærere

Når det kommer til lærere peker Arbeiderpartiet på at «lærermangelen i skolen er økende.» Derfor vil partiet «sørge for at det ansettes flere kvalifiserte lærere og beholde minstenormen for lærertetthet.» Partiet vil «fjerne «avskiltingen» av lærere utdannet før 2014» og «utvikle et eget program for å rekruttere tilbake lærere som har forlatt yrket.»

I lærerutdanningen vil Ap «erstatte inntakskravet på fire i matematikk med brede og mer treffsikre opptakskrav» og «prøve ut flere alternative opptaksordninger til lærerutdanningene, for eksempel intervjuer.» Partiet vil «beholde den femårige grunnskolelærerutdanningen på masternivå» – som ble innført av Solberg-regjeringen i 2019, til betydelige protester.²¹

Arbeiderpartiet om grunnskolen

Arbeiderpartiet mener at «grunnskolen skal gi en bred grunnopplæring til barn og unge, både for de praktiske talentene og de mer teoretisk anlagte», samt «være en forberedelse for både yrkesfag og studiespesialisering, og gi alle barn rike og varierte mestringsopplevelser.»

Av konkrete forslag kan nevnes at Arbeiderpartiet vil «bedre overgangene mellom barnehage, barneskole, ungdomsskole og videregående skole», blant annet gjennom å «evaluere seksårs-reformen, og gjennomføre flere prøveprosjekter med mer fleksibel skolestart.» Partiet vil videre «tilrettelegge for at faglig sterke elever får de utfordringene som de trenger», samt innføre tiltak for at gutter skal lykkes bedre i grunnskolen.»

Ap vil også – i likhet med MDG og Sp – «innføre er sunt, enkelt skolemåltid i løpet av dagen», men «gi skolene frihet til å organisere dette selv.»

Ap har et eget delkapittel om «En mer praktisk skole», hvor det har mange konkrete forslag. Det vil blant annet «innføre «praktiske ferdigheter» som en sjettede grunnleggende ferdighet», «øke bruken av praktisk læring i alle fag», og «vurdere hvordan praktisk læring kan fremmes og vektlegges i kompetansemål, vurdering og eksamensformer.» Arbeiderpartiet vil også «styrke praktisk læring i teoritunge fag» og «gjennomgå valgfagene i ungdomsskolen og stille krav om at alle skoler skal tilby minst ett praktisk rettet valgfag som gir standpunkt karakter.»

Arbeiderpartiet om videregående opplæring

Arbeiderpartiet skriver at «videregående opplæring skal gi ungdom yrkeskompetansen eller studieforberedelsen de trenger, og alle skal få et tilbud som gir dem gode muligheter videre.» Derfor vil Ap blant annet «tilby intensivopplæring mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring for elever med svake grunnleggende ferdigheter» og «sørge for bedre oppfølging av elever med særskilte utfordringer som risikerer stort fravær.»

Arbeiderpartiet vil «beholde fylkenes rett til selv å bestemme hvordan opptak til videregående skole skal foregå» og går dermed imot Solberg-regjeringens vedtak om å innføre fritt skolevalg (karakterbasert opptak) i alle fylker. Ap vil også «forbedre dagens fraværsreglement» som ble innført av den borgerlige regjeringen, og vil ha en fraværsregel som «blir mindre rigid og byråkratisk, mer rettferdig for elevene og legger opp til økt gjennomføring.»

Ap vil videre «dele skoleåret i terminer», «tilby flere språkfag, herunder tegnspråk», og «tilby faglig sterke elever å ta flere fag på høyere nivå.» Partiet vil videre «evaluere eksamensordningen, både på ungdomsskole og videregående skole, slik at eksamen/sluttvurderingen gjenspeiler kompetansemålene i læreplanene.»

Arbeiderpartiet om yrkesfag

Arbeiderpartiet skriver at «det norske nærings- og samfunnslivet trenger flere fagarbeidere for å bygge den moderne velferdsstaten og en industri i verdenstoppen.»

Som allerede nevnt, ønsker Ap å innføre en læreplassgaranti. Men partiet har flere forslag når det gjelder yrkesfag og lærlinger: Partiet vil «gi skolen ansvaret for å følge opp lærlinger det første året av læretiden, og sammen med lærling og arbeidsgiver differensiere oppfølging og varighet etter behov.»

Ap vil også «gjeninnføre forsterket lærlingtilskudd for bedrifter som tar inn lærlinger med særskilte behov» og «etablere et nasjonalt senter for yrkesfag.»

Arbeiderpartiet peker også – i likhet med Høyre, Venstre og Sp – på behovet for mer fleksibilitet innen yrkesfag. Partiet vil derfor «legge til rette for fleksible løp i flere utdanningsprogrammer, der elevene får veksle mellom skole og arbeidsliv.»

Arbeiderpartiets skolepolitikk oppsummert

Det er litt vanskelig å plassere Arbeiderpartiets skolepolitikk ideologisk. Partiet deler Sp, KrF og MDGs skepsis til målstyring og ønsker om mer tillit i skolen, men er ikke like mye mot prøver, lekser og krav som de nevnte tre partiene. Dog kan Arbeiderpartiets målsetting om mer tillit i skolen, også kollidere med ønsket om nye nasjonale satsinger, som en ny grunnleggende ferdighet, økt innsats mot mobbing og flere andre nye satsinger og målsetninger i skolen – som også ofte medfører krav om rapportering og byråkrati. Arbeiderpartiet legger seg likevel godt på venstresiden i skolepolitikken med sin eksplisitte motstand mot private friskoler, gratis SFO og skolemat.

Sosialistisk Venstreparti²²

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Sosialistisk Venstreparti skriver at «alle, uavhengig av bakgrunn, skal få mulighet til å tilegne seg kunnskap og ferdigheter gjennom hele livet», hvor «teoretiske, praktiske og sosiale ferdigheter skal verdsettes like høyt» innledningsvis i sitt programkapittel om «oppvekst og kunnskap.»

SV peker videre på at «den offentlige fellesskolen gir oss like muligheter», og partiet «vil derfor styrke fellesskolen.» SV skriver videre at de «vil ha en inkluderende fellesskole som skal sikre at alle barn og unge får et godt opplæringstilbud», hvor skoledagen skal være «praktisk og variert» og «med fysisk aktivitet, der lekser gjøres på skolen.» SV peker videre på at «de siste årene har vi sett en økt teoretisering av skolen, der barn måles med standardiserte prøver», der «praktisk læring og kunnskap nedvurderes.» Derfor må vi «dyrke frem et større mangfold av ferdigheter.»

SV om skolefritidsordning

SV mener at «alle barn skal ha mulighet til å delta på skolefritidsordning», og vil derfor «gjøre SFO gratis» og «være åpen timene før og etter skoletid for 1–4. trinn, og for barn med særskilte behov for 1–7. trinn.» Partiet argumenterer for at dette «skal sikre et fellesskap med lek, fysisk aktivitet, kultur og et variert tilbud til alle barn, uavhengig av foreldrenes inntekt og bakgrunn». SV vil videre at «SFO må få økte ressurser og flere ansatte» og «vil styrke samarbeidet mellom skole og SFO.»

SV om styring av skolen

SV vil «gjennomføre en tillitsreform i barnehagen og skolen i samarbeid med de ansatte der lærerrollen avbyråkratiseres og det profesjonelle handlingsrommet styrkes.»

SV om private friskoler

SV er svært negativt til private friskoler. Partiet peker særlig på at «kommunene skal bestemme skolestrukturen selv», og skriver videre at «private skoler som har fått statlig godkjenning, kan bare etableres med offentlig støtte dersom kommunene gjør positive vedtak om etablering.» I likhet med Ap og Sp, mener SV at kommunene også skal «ha mulighet til å redusere slike tilbud.»

SV understreker videre at «hver krone skal komme elevene til gode», og at «eiere av private skoler skal ikke kunne ta ut profitt», samt at «private skoler skal inngå i fylkeskommunenes skolebruksplaner slik at også antall private plasser kan reduseres.» Partiet vil også «endre privatskoleloven slik at alle ansatte i privatskoler har rett til lønns- og arbeidsvilkår tilsvarende offentlige skoler.»

Det kommer ikke frem i programmet om SVs politikk gjelder private friskoler med rett til stats-tilskudd, eller private skoler som ikke reguleres av friskoleloven.

SV om kultur og kristendom i skolen

Sosialistisk Venstreparti vil «sikre nynorsk i opplæringen og gi nynorskelever like gode vilkår i skolen som bokmåselever, samt innføre tiltak for å motvirke språkbytte fra nynorsk til bokmål.»

SV vil innføre et felles, mangfoldig og sekulært religions- og livssynsfag i skolen. Religiøse arrangementer med forkyning skal kreve aktiv påmelding, dersom elever skal delta på dette. Partiet vil også «føre en restriktiv politikk rundt godkjenning av nye religiøse skoler, innenfor rammen av Norges menneskerettslige forpliktelser.»

Partiet ønsker – i likhet med Arbeiderpartiet – at «elever og studenter må få kunnskap om arbeidslivet og dets organisering og sine rettigheter som arbeidstakere.» Partiet vil også at «fagforeninger må sikres tilgang til skolene for å informere om faglige rettigheter.»

SV om elevers rettigheter

SV ønsker å «lovfeste rett til gode, grønne utearealer og ha større arealnormer for skolegårder», og «at nærskoleprinsippet skal være gjeldende for opptak til grunnskole, også for funksjonshindrede barn med assistanse-/tilretteleggingsbehov.» Partiet vil også «arbeide for at alle elever undervises av lærere med godkjent lærerutdanning.»

SV vil også «ha bedre elevmedvirkning», hvor «det skal innføres eleverådstime på ungdomskolen», samt at «elevene må sikres flere muligheter for medbestemmelse.» Partiet vil videre « redusere prisen på privatisteksamen og gjøre privateksamen gratis for elever som trenger eksamen for å få godkjent studiekompetanse.»

SV om lærere

Som allerede nevnt, vil SV gjennomføre en tillitsreform i skolen, og lærerrollen skal avbyråkratiseres.

SV vil «at endringer i kompetansekrav for lærere ikke skal ha tilbakevirkende kraft for lærere som allerede har godkjent lærerutdanning.» Partiet vil også fjerne «kravet om karakter 4 i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen.»

SV er også opptatt av etter- og videreutdanning og vil derfor «innføre en rett til etter- og videreutdanning for lærere, uten egenandel.»

Sosialistisk Venstreparti om grunnskolen

SV vil ha en grunnskole «som ivaretar de minste barnas behov for fysisk aktivitet og fri lek.» Derfor vil SV ha en «grundig evaluering av seksårsreformen», hvor «intensjonene med seksårsreformen må innfris.»

Som nevnt innledningsvis mener SV at praktiske og estetiske fag undervurderes. Partiet vil derfor «fremme en mer praktisk og variert skolehverdag, med flere timer i praktiske og estetiske fag og kompetansekrav for undervisning i kunst- og håndverksfagene.» SV vil videre «innføre en nasjonal rom- og utstyrsnorm som sikrer behovet for spesialrom i de praktiske og estetiske fagene.»

Partiet vil – i likhet med Sp, Ap og MDG – innføre «gratis og sunn skolemat», og deler MDGs mål om å styrke skolehagevirksomheten ved å «fremme en nasjonal strategi.»

SV er, i likhet med KrF, MDG og Sp, kritisk til lekser, prøver og tester. Partiet foreslår derfor å «erstatte hjemmelekser med skolelekser.» Dette begrunnes med at «alle elever skal ha like forutsetninger for å mestre skolen, ikke bare de som har mulighet til å få leksehjelp fra foreldre når de kommer hjem», og at «elever skal få mer tid på skolen til å øve og få hjelp av lærere, og ha fri når de kommer hjem.»

SV vil derfor «ha forsøk med karakterfri 8. klasse», «fjerne karakterer i ungdomskolen», dog «med unntak for avgangsfag», samt «fjerne karakteren i orden og oppførsel.»

Partiet vil videre «erstatte dagens eksamen med alternative vurderingsformer, for eksempel mappevurdering» og generelt «ha færre tester i skolen» og «få PISA-testene ut av skolen.»

SV om videregående opplæring

SV skriver at det «vil ha et bredt og godt tilbud om videregående opplæring i nærheten av der elevene bor», hvor «alle skal ha rett til videregående opplæring og rett til å fullføre videregående utdanning.»

SV vil videre «sikre fylkeskommunenes rett til å vedta egne opptakssystemer for videregående opplæring», og «det skal ikke tvinges igjennom utelukkende karakterbaserte opptak», ettersom partiet ikke ønsker «å ha opptakssystemer som kun er basert på karakterer.»

Videre vil SV fjerne fraværgrensen som ble innført av Solberg-regjeringen, og «på sikt innføre en nasjonal ressursnorm som sikrer maks 12 elever per lærer på yrkesfag, og maks 24 elever per lærer på studiespesialiserende.»

SV om yrkesfag

SV skriver at de «vil styrke innsatsen mot frafall og sikre at alle elever som skal ut i lære, sikres læreplass.» Partiet deler derfor MDGs og Arbeiderpartiets intensjon om «å lovfeste læreplass til alle.» SV vil også «øke antall læreplasser og øke lærlingtilskuddet.»

Det vil også, i likhet med flere partier i begge de to politiske blokkene, «innføre større fleksibilitet i yrkesfagene», ved for eksempel å «videreutvikle vekslingsmodeller» og «gjøre det enklere å bytte fra studieforberedende program til yrkesfag.»

Videre vil SV «evaluere ordningen med opplæringskontor og utvikle disse for å sikre en bedre oppfølging av lærlinger og lærebedrifter.»

SVs skolepolitikk oppsummert

Sosialistisk Venstreparti har en skolepolitikk som ligner KrFs, Sps og MDGs i dens motstand og skepsis til lekser, karakterer og prøver og mer vektlegging på lek og trivsel. Men partiet skiller seg ut fra disse tre partiene ved en positiv innstilling til å forlenge skoledagen, gjennom å innføre gratis og utvidet SFO.

SV er også betydelig mer kritisk til private friskoler enn KrF, Sp og MDG er, og partiet ligger også godt til venstre for Arbeiderpartiet på dette punktet. SV står videre nærmere Venstre og MDG (og delvis Ap) når det gjelder kultur og kristendom i skolen. Partiet deler synet på målstyring i skolen sammen med Ap, Sp, MDG og KrF, men vil – i likhet med Ap – øke og styrke elevenes rettigheter og ha nye nasjonale satsinger, som ofte medfører behov for en eller annen form for kontroll og oppfølging fra nasjonale myndigheter.

Rødt²³

Overordnet om skole- og utdanningspolitikk

Rødt innleder kapittelet om skole med å understreke at «det er kampen mot Forskjells-Norge som er Rødts aller viktigste sak – også i skolepolitikken.»

Rødt mener at skolen i dag er best tilpasset elever med akademisk bakgrunn og mener at «kunnskapssynet de siste tiåra har blitt mer og mer teoretisk orientert», noe som blant annet har resultert i «dårligere læring, mistriivsel for mange elever og en skole som reproducerer klasseforskjeller.»

Rødt mener videre at «økt bruk av testing og kartlegging har hatt konsekvenser for elevene i form av mindre frihet til selv å velge hva en vil lære og økende psykiske og stressrelaterte vansker.»

Rødt mener videre «at skolen skal legge like stor vekt på teoretisk og praktisk læring, og at skolen skal være et sted hvor alle kan kjenne seg igjen, delta og utvikle seg.»

Rødt om styring av skolen

Rødt peker på at «det har vært en økt bruk av kartlegging og testing som ensidig måling av «kvalitet» i skolen.» Testene har blitt «gjenstand for prestisjefag og konkurranse blant skoleledere og politikere, som vi ser i bruken av nasjonale prøver», noe som «har ført til mer teoretisering og undervisning retta inn mot bedre prøveresultater og voksnes prestisje på kort

sikt, heller enn det beste for barnas læring på lang sikt.» Rødt vil derfor «avvikle obligatoriske, standardiserte tester», og påpeker videre at «kunnskap om skolen som system må innhentes gjennom utvalgsprøver og klasseromsforskning.»

Rødt vil også «avslutte all stykkprisfinansiering av typen «pengene følger eleven», men skriver ikke noe om hvordan skolene skal finansieres.

Rødt om skolefritidsordning

Rødt vil utvikle «skolefritidsordningen (SFO) som et fritidstilbud, ikke ekstra skole.» Partiet vil «at SFO skal være et gratis og frivillig tilbud til elever i første til fjerde trinn og skal gi barna mulighet for lek, utfoldelse og ro.» Rødt vil derfor «si nei til heldagsskole.»

Rødt om private friskoler

Rødt mener at «skolevesenet skal drives av det offentlige», men «med rom for et mangfold av pedagogiske retninger og reell metodefrihet hvor elevens rettigheter til å bli hørt er ivaretatt i lærerens metodevalg i undervisningen.»

Rødt mener videre at de «vil at kommersielle, digitale aktører skal begrenses i skolen der det er mulig» og at «offentlige videregående skoler må tilby undervisning og sluttvurderinger som kan fase ut dagens privatistordning.»

Rødt om kultur og kristendom i skolen

Rødt vil «at skolen skal ha en religionsfri formålsparagraf, som må avspeiles i undervisningen.»

Rødt vil «at nynorskundervisningen må styrkes gjennom positiv forsøksvirksomhet, og at det opprettes nynorskklasser der det er grunnlag for det.» Videre: «retten til nynorskklasse skal utvides til å gjelde ut grunnskolen.»

Rødt er enig med SV og Ap om behovet for mer kunnskap om fagforeninger blant elevene. Rødt mener «at fagorganisering og arbeidslivets rettigheter og plikter må inngå i læreplanen i samfunnsfag.»

Rødt om elevers rettigheter

Rødt vil «at alle skal få et gratis, godt og likeverdig utdanningstilbud uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksualitet, nasjonalitet, funksjonsevne, foresattes inntekt og hvor i landet de bor.» Rødt mener videre at «retten til videregående opplæring må kunne tas ut hele voksenlivet og at gratisprinsippet skal gjelde for hele skolesystemet.»

Rødt skiller seg ut som eneste parti som går inn for at «elever i videregående skole må få streikerett.» Partiet vil videre «at skolen skal gi opplæring i reelt demokrati, blant annet gjennom elevrådet.» Rødt vil også «at lærlingsbevis skal gi rabatter på lik linje som studentbevis.»

Rødt om lærere

Rødt vil «ha mindre klasser og reduksjon i undervisningstid for kontaktlærere. Unødvendig dokumentasjon og rapportering skal fjernes, slik at lærerne har mer tid til elevene og til å forbedre og gjennomføre undervisningen.»

Rødt går også inn for «at ansatte skal ha rett til etter- og videreutdanning i alle fag», samt at «endringer av lover og forskrifter når det gjelder lærernes kompetanse», ikke skal ha «tilbakevirkende kraft.» Partiet vil også «fjerne absolutte karakterkrav i lærerutdanningene for å sikre mer variert kompetanse.»

Rødt om grunnskolen

I delkapittelet «En skole for levende læring, ikke mekanisk pugging og rangering», understreker partiet at de vil «at skolen skal være leksefri», hvor skolearbeidet skal foregå på skolen der elevene kan få hjelp etter behov.» Rødt understreker videre «at kroppsøving og fysiske aktiviteter må ha en viktig plass i skolen hver dag.»

Rødt er videre kritisk til seksårsreformen og vil reversere denne. Partiet vil «videre arbeide for at førsteklasse skal være en førskoleklasse hvor læringen primært skal foregå gjennom lek, fysisk utfoldelse og utforsking, eventuelt at første trinn flyttes tilbake til barnehagen.» Rødt vil også «gjennomføre prøveordninger med å redusere antall undervisningstimer i grunnskolen.»

Rødt vil også «stanset rangering av elever og skoler», og påpeker at «elevers læring kan ikke vurderes gjennom måling og rangering.» Partiet vil videre «erstatte dagens karaktersystem» med «vurderingssystemer som bidrar til faglig utvikling hos eleven, og dokumentasjonssystemer som tydelig viser hvilke faglige kunnskaper elever har.»

Rødt går, i likhet med alle de rødgrønne partiene, inn for et gratis skolemåltid ved å «ha et næringsrikt måltid per dag i alle skoler», samt «at frukt og grønt skal gjeninnføres».

Rødt vil, i likhet med mange partier, «styrke de praktiske og estetiske fagene i hele grunnskolen», «inkludert praktiske valgfag på ungdomstrinnet».

Partiet vil videre styrke rådgivningstjenesten, og «på ungdomsskolen må tjenesten jobbe for å redusere kjønnsforskjellene i utdanningsvalg på videregående skole.» Partiet «sier nei til fraværsgrense på ungdomsskolen.»

Rødt om videregående opplæring

Rødt vil «at karakterbasert opptak ikke skal være regelen for opptak til videregående», og understreker «at vi trenger opptakssystemer som bidrar til en mangfoldig elevsammensetning på skolene.» Rødt mener at «nærskoleprinsippet er utgangspunktet i videregående skole», men dette prinsippet «kan modifiseres ved behov.»

Rødt vil videre «at fraværsgreene i videregående skole ikke skal utformes sånn at elevgrupper rammes gjennom rigide fraværsgrenser.» Samtidig bør «det settes i gang forsøk med alternative sluttvurderingsformer, f.eks. mappevurdering», hvor «målet til Rødt er å avvikle eksamen på videregående.»

Rødt om yrkesfag

Rødt skriver at det «vil lovfeste retten til lærlingplass, fagopplæring i bedrift og retten til å fullføre læretiden», samt at «lærekandidatordningen gjøres til en formell utdanning, og det bør opprettes programmer for alternativ kvalifisering.»

Rødt skriver videre at «bedrifter som leverer til det offentlige, skal ha lærlinger, både i bedriften og på kontrakter som inngås.»

Rødt vil også «opprette en ordning for «omvendt påbygg», slik at elever som har studiekompetanse, kan få yrkesfaglig kompetanse.» Partiet skriver også at «lærlingtilskuddet må være like høyt for lærlinger som ikke lenger har ungdomsrett.»

Rødts skolepolitikk oppsummert

Rødt har et skoleprogram der hvert forslag – enten innledningsvis eller i etterkant – er godt begrunnet og der problemene forslagene skal løse, er godt beskrevet. Dette er noe som bidrar til at gjøre Rødts skolepolitiske program lett tilgjengelig – uavhengig av om man er enig eller uenig.

Når det kommer til hvor partiet plasserer seg, er det likevel ikke noen tvil om at partiet ligger til venstre for både Ap og SV i spørsmål om private friskoler, men i tillegg har Rødt flere radikale og helt særegne forslag – om for eksempel streikerett for elever og om å erstatte dagens karakter-system og fjerne eksamen i VGS.

Partiet deler samtidig noe verdigrunnlag og standpunkter med partier som KrF, MDG og Sp når det for eksempel kommer til SFO og utvidelse av skoledagen.

I likhet som hos SV og AP, inneholder programmet en rekke nye nasjonale satsinger (som for eksempel forslag til dokumentasjonssystemer som tydelig viser hvilke faglige kunnskaper elever har) og utvidelse av rettigheter (rett til nynorskklasse, lærlingplass, pensumbøker i punktskrift, minoritetsspråk som første språk med mer) som også vil medføre en eller annen form for nasjonal oppfølging med dokumentasjonskrav. Samtidig vil også Rødt ha mer tillit til lærere og skoler.

Konklusjon

Notatet har, basert på vedtatte og endelige stortingsprogram for 2021–2025, tatt for seg alle stortingspartienes politikk når det gjelder skole og utdanning frem til avsluttet videregående opplæring. Notatet har ikke i særlig grad drøftet betydningen av de ulike forslagene utover hva partiene selv uttaler og begrunner i programmene, og de er forsøkt omtalt så objektivt og nøytralt som mulig.

Forskjeller mellom de politiske blokkene og ideologi

Det er fortsatt betydelige forskjeller mellom de to blokkenes skole- og utdanningspolitikk. For eksempel plasserer partiene seg som forventet langs høyre/venstre-skalaen når det gjelder holdningen til private friskoler.

Andre klassiske skolepolitiske saker som gratis skolemat, utvidelse av skoledagen og gratis kjernetid i SFO for alle, fritt skolevalg, krav for å komme inn på lærerutdanningen, holdninger til prøver – som PISA-undersøkelsen og nasjonale prøver – karakterer, eksamen og lekser følger også i stor grad partienes plassering langs høyre/venstre-aksen.

Samtidig eksisterer det også betydelige forskjeller innad i blokkene, og det fins likheter langs andre akser enn høyre/venstre-aksen. For eksempel ønsker Venstre, MDG, SV og Rødt et nøytralt religions- og livssynsfag – som blant annet innebærer å fjerne K-en i KRLE-faget. Samtidig er det kun SV og Ap som ønsker å øke antall skoletimer eller innføre heldagsskole.

Notatet har ikke analysert tidligere stortingsprogram, så det er vanskelig å konkludere om hvorvidt skole- og utdanningspolitikken har blitt mer eller mindre polarisert med årene. Men avstanden i politikk og i situasjons- og problembeskrivelsen er merkbar.

I den overordnede skole- og utdanningspolitikken synes de aller fleste partiene å være enige om hovedmålene i skole- og utdanningspolitikken.

Nesten alle partiene trekker frem forhold som å løfte de praktisk-estetiske fagene i grunnskolen og yrkesfag- og lærlingordningen i den videregående opplæringen. De aller fleste er også enige i at utdanningsvalg- og retning bør gjøres mer fleksibelt på videregående, blant annet med flere vekslingsmodeller, og at det fortsatt skal satses på etter- og videreutdanning av lærere. Det er også tydelig at alle går inn for et yrkesfagsløft, hvor studiespesialisering og akademisk og teoretisk kunnskap og yrkesfag/fagbrev/praktisk kunnskap i større grad bør likestilles som like verdifullt for samfunnet og den enkelte.

Hva kan man forvente med en eventuell ny rødgrønn regjering?

Det synes klart at en eventuell ny regjering vil ønske å teste ut forsøk med en mer fleksibel skolestartsordning, noe som også de fleste borgerlige partiene ønsker, og det er allerede satt i gang en evaluering av seksårsreformen²⁴. Men de rødgrønne har et mer uttalt syn og mening om å endre 1. klasse til det som tidligere ble kalt «førskole», eller en skole med mindre «læringspress» og mer lek.

Man kan også forvente en betydelig innskrenking i reglene til å danne nye friskoler, spesielt dersom det, etter disse partienes mening, går ut over den offentlige skolen. Senterpartiet og MDG kan være en bremsekloss i dette spørsmålet, men det er uklart om MDG vil komme på vippen, mens Senterpartiet ofte er på parti med kommunene.

Sp, MDG og Rødt er motstandere av heldagsskole eller en utvidelse av skoledagen, noe som kan innebære at Ap og SV kun får gjennomslag for forsøk eller utredninger.

Arbeiderpartiet er det eneste partiet på venstresiden som er motstander av leksefri – i en eller annen form – mens Senterpartiet mener spørsmål om leksefri bør være opp til den enkelte skole og/eller lærer. Altså er det lite trolig at en rødgrønn regjering kommer til å innføre leksefri på nasjonalt nivå, men man vil nok kunne være åpne for lokale forsøk og pilotprosjekter.

Arbeiderpartiet og MDG har ikke programfestet at de vil fjerne eller redusere antall nasjonale prøver og/eller ta Norge ut av PISA-undersøkelsen eller andre internasjonale undersøkelser som Norge nå er med i. Som nevnt tidligere, vil Sp fjerne PISA-undersøkelsene, mens både SV og Rødt vil fjerne nasjonale prøver – som de omtaler som «standardiserte» og «obligatoriske» prøver. Ettersom det er stor støtte til PISA på Stortinget, vil nok denne bestå, men vi kan få en reduksjon i antall nasjonale prøver, samt en reduksjon av andelene elever som må ta prøvene.

Som allerede nevnt, har alle de rødgrønne partiene en målsetning om å gjennomføre en eller annen form for «tillitsreform» i skolen som innebærer en mindre målstyring, detaljregulering og byråkrati. Samtidig har alle de rødgrønne partiene flere nasjonale satsinger og mål om å øke mengden rettigheter til elever – som ofte øker mengden krav og byråkrati. Det er uklart hvordan de rødgrønne partiene skal løse denne konflikten.

Både Ap og Sp ønsker å beholde dagens religions- og livssynsfag, så det er lite trolig at MDG, SV og Rødt får gjennomslag for å fjerne K-en i KRLE-faget.

Der man nok vil få en endring, er i spørsmålet om et gratis skolemåltid, ettersom alle de fem partiene på venstresiden er enige. Det sammen gjelder i spørsmålet om gratis SFO, hvor kun Senterpartiet og MDG er imot, men likevel ønsker gratis kjernetid for lavinntektsfamilier.

Det er også stor sannsynlighet for at man får en endring i dagens opptakskrav til lærerutdanningen. Arbeiderpartiet ønsker kun å erstatte dagens opptakskrav med en forbedret ordning, mens Sp, SV og Rødt vil fjerne særegne karakterkrav for å komme inn på lærerutdanningen. MDG nevner ikke temaet i sitt program.

Hvorvidt karakteren i orden og oppførsel kan bli fjernet, er mer usikkert. Verken Senterpartiet eller Arbeiderpartiet nevner dette i sine program, mens MDG, SV og Rødt eksplisitt ønsker å fjerne denne karakteren. Ellers kan vi kanskje få forsøk med andre vurderingsformer eller karakterfri skole ved ikke-avsluttende fag.

Når det kommer til videregående opplæring, er alle de rødgrønne partiene enige om å ville fjerne dagens fraværsgrense. Men både Ap, MDG og Sp ønsker å beholde en fraværsgrense og heller gjøre den mer fleksibel og mindre byråkratisk.

Det er enighet mellom alle partiene, bortsett fra Sp, om å innføre en læreplassgaranti eller form for rett til læreplass. Hvordan en slik garanti skal utformes er derimot usikkert.

Ingen av de rødgrønne partiene er positive til Solberg-regjeringens beslutning om å gjøre fritt skolevalg (også kalt karakterbasert opptak) – i en eller annen form – til en elevrettighet. Dette vedtaket vil nok derfor ikke bli realisert.

Oppsummert vil man få betydelige endringer i skole- og utdanningspolitikken ved en eventuell rødgrønn regjering, spesielt dersom man gjennomfører en tillitsreform med mindre målstyring, rapportering og kontroll. Samtidig er det uklart hvordan en slik reform kan gjennomføres uten at dette går på bekostning av eksisterende elevrettigheter og nasjonale målsetninger i skolen- og utdanningssystemet. For ikke å snakke om nye nasjonale satsinger og utvidelse av flere elevrettigheter. Men til tross for dette eksisterer det på venstresiden (?) likevel ganske bred partipolitisk enighet om den overordnede skole- og utdanningspolitikken.

Hva blir nytt dersom det fortsatt blir borgerlig flertall?

Det er vanskeligere å vurdere hvilken ny skolepolitikk som blir gjeldende dersom de borgerlige får flertall. En del kommer an på styrkeforholdene mellom de ulike partiene, og hvorvidt man får en flertalls- eller mindretallsregjering. Dagens mindretallsregjering bestående av Høyre, Venstre og KrF, har ofte fått flertallet imot seg på Stortinget, etter at FrP gikk ut av regjeringen. Men dette har i mindre grad skjedd innen skole- og utdanningspolitikken, dog med noen unntak – som for eksempel kompetansereformen.²⁵ Ellers er det relativt stor enighet i skolepolitikken mellom spesielt FrP, Høyre og Venstre. KrF deler en del standpunkter med de rødgrønne partiene, men har hittil hatt lite gjennomslag eller prioritert skolepolitikk i regjeringen.

Som det største partiet på den ikke-sosialistiske siden, og som et selverklært «kunnskapsparti», hvor skolepolitikk trekkes frem som partiets viktigste sosialpolitikk,²⁶ er det Høyre som i stor grad har styrt retningen på skolepolitikken de siste åtte årene, selv om særlig Venstre også har hatt god innflytelse og en hånd på rattet de siste årene.

Forslag fra Høyre om å stille flere karakterkrav for å komme inn på lærerutdanningen, videreføre «Lærerløftet» og «Yrkesfagsløftet», styrke undervisningen i grunnleggende ferdigheter, særlig blant de minste elevene, og gjennomføre en «ungdomskolereform» med mer – vil nok bli gjennomført og videreført. Også fordi både tiltak og problembeskrivelse i skolen ofte deles av de andre ikke-sosialistiske partiene.

Ellers har Solberg-regjeringen satt i gang en rekke reformer, utvalg og endringer i det norske skolesystemet – som Fagfornyelsen, innføring av fritt skolevalg som en elevrettighet og tiltak for å gjøre utdanningen mer relevant for arbeidslivet.

Seksårsreformen – som er under evaluering – kan også bli endret, ettersom et stort flertall blant partiene, også Høyre, er enig om å se på hvordan overgangen mellom barnehage og skole kan bli bedre og mer fleksibel.

Tabell 1: Oversikt over forslag om grunnskole

Forslag	FrP	H	V	KrF	MDG	SP	Ap	SV	R
Fleksibel skolestart	Ja	Ja	Ja	Ja	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ja	Ikke nevnt	Ikke nevnt
Heldags skole/ flere timer	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei
Positiv til private friskoler	Ja	Ja	Ja	Ja	Tja	Tja	Nei	Nei	Nei
Leksefri	Frivillig	Nei	Frivillig	1.klasse	1-4. klasse	Frivillig	Nei	Ja	Ja
Gratis skolemat	Frivillig	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja ²⁷	Ja	Ja	Ja
Nasjonale og PISA-prøver	Ja	Ja	Ja	Ja, men reduser	Ikke nevnt	Fjerne PISA	Ikke nevnt	Fjerne PISA	Fjerne test-regime
Gratis SFO for alle	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Fjerne K-en i KR-LE-faget	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei	Ikke nevnt	Ja	Ja
Opptaks krav lærer utdanning	Ikke nevnt	Ja	Ønsker høye krav	Erstatte til 40 SP	Ikke nevnt	Nei	Erstatte og forbedre	Nei	Nei
Fjerne karakter i orden og oppførsel	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ja	Ja	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ja	Ja

Tabell 2: Oversikt over forslag om videregående opplæring

Forslag	FrP	H	V	KrF	MDG	SP	Ap	SV	Rødt
Dagens fraværs-grense	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Valgfritt sidemål	Ja	Ikke nevnt	Nei	Nei	Ikke nevnt	Nei	Nei	Nei	Nei
Rett til lære-plass	Ikke nevnt	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja
Fritt skole-valg	Ja	Ja	Ja	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Ikke nevnt	Nei	Nei

Civita er en liberal tanskesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på mats@civita.no eller civita@civita.no

Sluttnoter

- 1 Storsletten, Aslak, «Partienes syn på næringsliv og velferd langs offentlig/privat-aksen», Civita-notat nr. 5 2021, <https://www.civita.no/publikasjon/partienes-syn-pa-naeringsliv-og-velferd-langs-offentlig-privat-aksen>
- 2 Aftenposten, «Disse sakene er viktigst for norske velgere. Store forskjeller mellom bygda og Oslo, artikkel, 6. april 2021, <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/OQzovl/disse-sakene-er-viktigst-for-norske-velgere-store-forskjeller-mellom>
- 3 Berg & Karlsen, Johannes & Rune, Institutt for samfunnsforskning (ISF), «Politisk dagsorden og sakseierskap ved stortingsvalget i 2017», <https://www.sv.uio.no/isv/forskning/prosjekter/valg-forskning/aktuelle-saker/politisk-dagsorden-og-best-politikk-ssb.pdf>
- 4 Fremskrittspartiet, Vedtatt program for 2021–2025, Frp.no, <https://www.frp.no/files/Lands-mote/2021/Vedtatt-program-for-2021-2025.pdf>
- 5 «Alle elever har såkalt ungdomsrett. Det vil si at man har rett til gratis videregående skole og opplæring i bedrift i tre år eller så lenge utdanningsprogrammet varer helt til man fyller 24 år. Retten gjelder også påbygging til generell studiekompetanse etter at man har valgt yrkesfaglig program.» Kilde: Utdanning.no
Regjeringen har dog nylig foreslått å innføre en «fullføringsrett til videregående opplæring». «Retten som også vil omfatte de voksne som med dagens regelverk har brukt opp retten sin til å fullføre videregående.» Kilde: Regjeringen.no
- 6 «Enhetskole er den pedagogiske reformidéen at hele skolevesenet er en organisk helhet som integrerer teoretisk og praktisk opplæring, elever fra alle sosiale grupper uten hensyn til kjønn, intellektuell utrustning, geografisk tilhørighet og etnisk bakgrunn i en trinndelt fellesskole.» Kilde: Store Norske Leksikon
- 7 Høyre, Høyres partiprogram 2021–2025, Høyre.no, <https://hoyre.no/content/uploads/2021/06/Hoyres-partiprogram-2021-2025-.pdf>
- 8 Wikipedia, «Kristendom, religion, livssyn og etikk», https://no.wikipedia.org/wiki/Kristendom,_religion,_livssyn_og_etikk
- 9 Fritanke.no, «Høyre sa nei til K-en i 2013 av frykt for usikkerhet rundt faget», artikkel, 26.04.2017, <https://fritanke.no/nyheter/hoyre-sa-nei-til-k-en-i-2013-av-frykt-for-usikkerhet-rundt-faget/19.10486>
- 10 Human Etisk Forbund, «Religion i skolen – to partier får stryk», artikkel, human.no, 30. august 2017, <https://human.no/nyheter/2017/august/religion-i-skolen-to-partier-far-stryk/>
- 11 Venstre, Venstres politiske program 2021–2025, Venstre.no, <https://www.venstre.no/politikk/programarbeid/programkomite/#program>
- 12 Utdanningsdirektoratet, «Hva er fagfornyelsen?», artikkel, 02.06.2020, Udir.no, <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/nye-lareplaner-i-skolen/>
- 13 Utdanningsdirektoratet, «Vekslingsmodeller for fagopplæring», Artikkel, 23.09.2020, Udir.no, <https://www.udir.no/utdanningslopet/videregaende-opplaring/andre-varianter/vekslingsmodeller/>
- 14 Kristelig Folkeparti, KrFs stortingsprogram 2021–2025, Krf.no, <https://krf.no/politikk/politisk-program/>
- 15 Aftenposten, «Skolen krever at lærerne tar avstand fra homofile ekteskap», Artikkel, Aftenposten.no 21.07.2015, <https://www.aftenposten.no/norge/i/9OeE/skolen-krever-at-laererne-tar-avstand-fra-homofile-ekteskap>

- 16 NRK, «Homofil rektor på kristen skole sier opp», Artikkel, Nrk.no, 12.01.18, https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/homofil-ektor-pa-kristen-skole-sier-opp-1.13860100_
- 17 Miljøpartiet De grønne, Arbeidsprogram 2021-2025, Mdg.no, https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/mdg/pages/2526/attachments/original/1620815600/Arbeidsprogram_MDG_2021-2025.pdf?1620815600
- 18 Regjeringen, «Regjeringen innfører regler for fritt skolevalg i hele landet», Pressemelding, Regjeirngen.no, 21.06.21, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-innforer-regler-for-fritt-skolevalg-i-hele-landet/id2862858/>
- 19 Senterpartiet, Stortingsvalgprogram for 2021–2025, Senterpartiet.no, <https://www.senterpartiet.no/stortingsvalg-2021/program/Stortingsprogram-2021-2025-bokm%C3%A5I>
- 20 Arbeiderpartiet, «Arbeiderpartiets partiprogram 2021–2025», Arbeiderpartiet.no, <https://www.arbeiderpartiet.no/om/program/>
- 21 Regjeringen, «Lærerløftet», Artikkel, Regjeringen.no, 26.06.2018, <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/innsikt/larerloftet/id2008159/>
- 22 Sosialistisk Venstreparti, «SVs arbeidsprogram 2021–2025», Sv.no, <https://www.sv.no/politiken/arbeidsprogram/>
- 23 Rødt, «Rødts arbeidsprogram for perioden 2021–2025», Roedt.no, <https://roedt.no/arbeidsprogram>
- 24 Utdanningsnytt, «Forskningsteam skal se på effektene av seksårsreformen», artikkel, 24.08.2020, Utdanningsnytt.no, <https://www.utdanningsnytt.no/reform-97-seksarsreformen/forskningsteam-skal-se-pa-effektene-av-seksarsreformen/252205>
- 25 Khrono, «Uvanlig allianse krever nytt finansieringssystem», artikkel, 20.5.20, Khrono.no, <https://khrono.no/uvanlig-allianse-krever-nytt-finansieringssystem/490349>
- 26 Høyre, «Henrik Asheim: – Skolepolitikk er vår viktigste sosialpolitikk», Artikkel, 16.05.21, Høyre.no, <https://hoyre.no/2021/05/16/henrik-asheim-skolepolitikk-er-var-viktigste-sosialpolitikk/>
- 27 ABC-nyheter, «Senterpartiet går inn for gratis skolemat», 5. juni 2021, Artikkel, <https://www.abcnyheter.no/nyheter/politikk/2021/06/05/195763899/senterpartiet-gar-inn-for-gratis-skolemat>

Forsidefoto: istockphoto.com

